

ДЕЯКІ ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ СЛІДЧОГО

Красільнікова Аліна Ігорівна

студент-спеціаліст юридичного факультету

Харківського національного університету

імені В.Н. Каразіна

e-mail: vishenka18-1991@mail.ru

Ключові слова: слідчий, психологічні якості, темперамент, здібності, властивості.

Слідчий – це посадова особа органів прокуратури, внутрішніх справ, податкової міліції, служби безпеки, призначена у встановленому законом порядку, завданням якої є провадження у встановленому законом порядку, завданням якої є провадження досудового слідства.

Функція слідчого – пошук істини в процесі розслідування.

Слідчий є тією особою, яка повинна мати необхідні знання (мати кваліфікацію юриста) і професійний досвід. Це зумовлено складністю і багатогранністю виконуваної діяльності.

Процесуальне становища слідчого, його соціально-рольова функція передбачають необхідність відповідності його особистості певним психологічним якостям (організаторські здібності, самоорганізація, гнучкість мислення, самостійність, спостережливість, відповідальність, акуратність, пунктуальність, тактовність, емоційна стійкість та ін.). У психології робилися спроби створити професіограму слідчого. Слід зазначити, що екстремальність умов роботи слідчого визначала високий ступінь значущості його інтелектуальних, волевих та комунікативних якостей.

Слідчий відчуває вплив негативних емоцій, тому його особистість має характеризуватися: а) толерантність – стійкістю до впливів несприятливих чинників, зниженою чутливістю до їх впливів; б) зниження рівнів тривожності; в) емоційною стійкістю та ін.

Діяльність слідчого характеризується значною емоційною насиченістю. Йдеться про те, що робота слідчого пов'язана з впливом негативних чинників, наявністю перевантажень у перебігу діяльності, пов'язаної з великим обсягом роботи, протидією заінтересованих осіб.

У процесі пізнавальної діяльності слідчий повинен уміти з усього нагромадження речей і слідів зібрати саме ті, що стосуються кримінальної справи. У цьому аспекті важливого значення набуває вміння слідчого будувати і варіювати розумові моделі, моделювати події минулого. Слідчому необхідно творче мислення, уява, наявність слідчої інтуїції.

Слідчий – це та особа, яку має характеризувати не тільки самоорганізація, а й вміння організувати інших людей, координувати їхню діяльність. Слідчий повинен уміти організувати діяльність різних осіб, бути керівником слідчої дії, керувати всіма учасниками процесу.

Слідчий може працювати в слідчо-оперативній групі чи слідчій бригаді. При цьому враховувати психологічну сумісність учасників групи чи бригади, наявність організуючих засад, розподіл функціональних обов'язків.

Одержання інформації в перебігу слідчих передбачає вміння слідчого справляти психологічний вплив, обирати його необхідний рівень, спрямованість, способи. Слідчий повинен розумітися на психології інших людей, уміти діагностувати їхні психологічні особливості. Він має «перевтілюватися», не показувати явного, різкого негативного ставлення до особи підозрюваного чи обвинуваченого. Важливою комунікативною якістю слідчого є також вміння спілкуватися з людьми [1, с. 81-82].

Слід зазначити, що на слідстві успішно працюють слідчі з різними темпераментами.

Властивості темпераменту служать основою для вироблення індивідуальних стилів роботи слідчого, який з одного боку пристосовує свою психіку до умов роботи, а з іншого боку пристосовує умови роботи до своєї психіки.

Відмінності в характері здібностей з'являються при виробництві різних слідчих дій, застосуванні тактичних прийомів. Один слідчий краще допитує, але гірше працює з документами. Інший відшкодовує обмеженість своїх здібностей відмінною роботою з речовими доказами, гострої спостережливості при огляді та обшуку. Володіючи посередніми здібностями в пошуках, перший слідчий вважатиме за краще домогтися від самого обвинуваченого свідчень про місце приховування потрібних предметів і т.д.

Схильність слідчого до виконання певного виду роботи, розслідування певної категорії справ, у яких найповніше проявляються його здібності, не можна ігнорувати.

Правильна оцінка професійних здібностей тих, хто вже працює слідчими, важлива для подальшого розвитку цих здібностей і підвищення ділової кваліфікації слідчих працівників.

Слідчий постійно виступає як провідник та пропагандист державно-правових ідей, законів, моральних принципів та правил суспільного співіснування, виконуючи цю функцію словом, ділом та особистим прикладом. Природно, що політична зрілість, моральна чистота, розуміння суспільної значущості своєї праці збагачують сили та здатності слідчого, забезпечують необхідну стійкість у складних ситуаціях, допомагають правильно орієнтуватись у великій багатоманітності вирішуваних завдань, застерігають від вузькопрофесійного ставлення до своїх обов'язків.

Моральні принципи, якими керується слідчий, впливають не тільки на виконання ним службових обов'язків, але і на поведінку у побуті. Через особистість слідчого вони стають здобутком оточуючих, з ким він спілкується, здійснюючи на них виховний вплив.

Завдання кримінального судочинства, зокрема завдання виховання громадян, вирішуються на всіх етапах процесу, у тому числі і на стадії розслідування. Досудове слідство фактично слугує першою сходинкою, за якою слідує подальший процес виховної дії на осіб, які беруть участь у справі[2,с. 99-101].

Більш сумнівніше спеціальні вказівки з приводу професії слідчого в психограммі судового слідчого ставиться знак рівності між слідчою роботою і дослідницькою діяльністю психолога. "Перед психологом і, зокрема, перед судовим слідчим стоїть важке завдання - експериментувати над людьми і ставитися до людей як до матеріалу для експерименту; хто не в змозі виконувати це завдання, той не придатний до психологічної судово-слідчої роботи", - писав І. Сотонін. На його думку, слідчому для цього необхідно мати поряд з нормальним зором і слухом такі вельми невизначені властивості, як "зорову увагу", "дотепність" і тому подібне. Одним з найбільш важливих якостей вважається прояв симпатії до підслідного, бажання полегшити його долю. А чи є фактично у слідчого це почуття - не важливо [3,с. 41].

Із загальних **властивостей мислення слідчого** можна відзначити **швидкість** (уміння вирішувати завдання в найкоротший час, швидко орієнтуватися), **глибину** (здатність пізнавати і виявляти в предметах, явищах найбільш істотне, часто скритих явищ, відрізняти видимість предмета, явища від їх сутності, за формами бачити ціле, зв'язки, закономірності); **широту** (уміння охопити велике коло питань, залучаючи знайомих із різноманітних галузей життя, науки, слідчої практики); **гнучкість** (уміння підійти до явища з різних точок зору урізноманітнити способи дії, перебудувати свій план дій, змінювати рішення відповідно до нової обстановки); **продуктивність** (дієвість, швидкість і широта реалізації намічених планів, мобілізація та використання знань у складних умовах); **самостійність** (здатність ставити цілі і задачі, уміння знаходити їх рішення без сторонньої допомоги); **критичність** (відсутність упереджених суджень, ретельна аргументація думки з урахуванням всіх можливостей); **проникливість** (здатність розуміти людей, розбиратися в словах і спонуканнях, які керують ними).

Із загальних характерологічних якостей слідчого найбільший інтерес викликає проникливість, послідовність і цілеспрямованість.

Однією з найістотніших якостей характеру слідчого є принциповість - наявність твердих переконань і прагнення до їх реалізації, проведення в життя, незважаючи на перешкоди і загрози особистого благополуччя. У своїй практичній діяльності слідчий стикається з випадками, коли зацікавлені особи намагаються чинити на нього тиск, вплинути на вирішення окремих питань у кримінальних справах. Протистояти цьому може лише той слідчий, який принципово, сумлінно ставиться до виконання службового обов'язку, який здатний провести грань між загальнодержавними і власними інтересами і прийняти правильне рішення. Ця якість також допомагає слідчому боротися з власними слабкостями, успішно вирішувати властиві кожній особистості внутрішні конфлікти, породжені зіткненням належного і бажаного, громадського і особистого.

Найважливішою характерологічною рисою слідчого є цілеспрямованість. Вона властива всій його роботі, особливо при проведенні всіх слідчих дій. Цілеспрямованість слідчого виражається в підпорядкуванні його діяльності основної мети - боротьби за перемогу добра над злом, боротьба з беззаконням і у величезній мірі визначається любов'ю до своєї нелегкої, але благородної професії, розумінням державної важливості вирішуваних питань.

Вольова сфера характеру слідчого включає в себе цілий ряд властивостей. Найбільш яскравими вольовими рисами є рішучість, оперативність, ініціативність, організованість, наполегливість, мужність.

На закінчення можна відзначити такі професійно важливі характерологічні якості слідчого як працьовитість, об'єктивність, пильність, критичність, які допомагають йому встановити істину при розслідуванні правопорушень, притягнути винних у порушенні закону до суду.

Науковий керівник: к.псих.н., доц. Кім К.В.

Література:

1. Коновалова В.О., Шепітько В.Ю. Юридична психологія: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Х.: Право, 2008. – 240 с.
2. Осмолян В.А. Психолого-педагогічні аспекти слідчої етики у професійному та повсякденному житті слідчого/Педагогічні науки. Збірник наукових статей. – 2012. - № 63 – 99 – 101 с.
3. Ратинов А.Р. Судебная психология для следователей. – М.: ООО Издательство «Юрлитформ», 2001 – 352 с.

ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ (НАБУТТЯ) ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Кулик Анастасія Миколаївна
студентка-спеціаліст юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
e-mail: anastkulik@mail.ru

Ключові слова: інтелектуальна власність, результат творчої діяльності, юридичний факт, цивільно-правовий договір, спадщина.

Теоретичну базу наукового дослідження складають праці вчених в галузі теорії права, цивільного права та права інтелектуальної власності: С. С. Алексеева, С.М. Братуся,